

Kymijoen
vesi ja ympäristö ry

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

URAJÄRVEN MUKULANLAHDEN NATURA- ALUEEN NIITTOSUUNNITELMA

Kymijoen vesi ja ympäristö ry:n tutkimusraportti no 254/2014

Esa Korkeamäki

TAUSTAA

Useiden Kymijoen alueen pienten ja keskisuurten järvien veden laatu on heikentynyt ja myös umpeenkasvu lisääntynyt rehevöitymisen myötä. Kymijoen alueen järvikunnostushanke kohdentui intensiivikohteiksi valittaville kymmenelle järvelle kunnostustoimien suunnitteluun. Suunnitelmien laatimiseksi on tutkittu järvien tilaa ja kuormitusta ja käyty osallistavaa suunnittelua alueen maanomistajien kanssa. Niittosuunnitelma on edellytyksenä niittojen toteutukselle ja tukirahoituksen saamiselle. Kymijoen alueen järvikunnostushankkeen tavoitteeksi asetettiin auttaa kyläläiset ja vesialueiden omistajat suunnitteluvaiheiden yli, jotta aktiiviset toimenpiteet järven kunnostamiseksi voitaisiin aloittaa. Hankkeen toteuttaa Kymijoen vesi ja ympäristö ry vuosina 2013-2014. Hankkeen rahoittajana on Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto, Kaakkois-Suomen ja Hämeen ELY-keskukset. Tämä Urajärven Mukulanlahden niittosuunnitelma on osa Kymijoen alueen järvikunnostushanketta ja se tukeutuu pitkälti voimassa olevaan Pyhäjärven Natura-alueen hoito- ja käyttösuunnitelmaan, jossa alue ja se eliölajisto on hyvin kuvattu (Inki & Jokinen 2007).

Urajärven osakaskunnat ja Kaakkois-Suomen ympäristökeskus ovat aikaisemmin aktiivisesti kunnostaneet Urajärveä niitoin ja hoitokalastuksin, mutta toimenpiteet ovat olleet osin riittämättömiä rehevöitymisen ja umpeenkasvun ehkäisyssä. Urajärvi valittiin yhdeksi Kymijoen alueen järvikunnostushankkeen kohteeksi ympäristöolosuhteittensa ja asukkaiden aktiivisuuden perusteella. Mukulanlahden pohjois- ja itäosaa on niitetty Lyöttilän osakaskunnan toimesta viimeksi vuonna 2005. Iitin kirkonkylän osakaskunnan puolelta länsireunaa on niitetty vuosittain. Niittojen vaikutukset ulottuvat Mukulanlahdella pääosin Lyöttilän osakaskunnan alueelle. Mukulanlahti on merkitty luontoarvojen johdosta sekä lintu- (SPA) ja että luontodirektiivin (SCI) puolesta Euroopan unionin Natura-ohjelmassa Pyhäjärven Natura-alueeseen FI0406003, minkä vuoksi niitot on tarkoitus toteuttaa alueen Natura-arvoja parantaen. Mukulanlahti oli aikaisemmin mukana myös 2003-2007 Lintulahdet Life -hankkeessa, jolloin alueella tehtiin laajat muutto- ja pesimälinnustolintulaskennat. Laskentoja on tehty myös hankkeen jälkeen, viimeksi vuonna 2012 pro gradu-työnä, jonka tulokset ovat valmistumassa vuoden 2014 aikana. Hoito- ja käyttösuunnitelman mukaan Pyhäjärven Urajärven Mukulanlahden Natura-alueilla tavataan seuraavat pesivät lintudirektiivin liitteen I lajit sekä uhanalaiset ja silmälläpidettävät lajit (D = lintudirektiivin liitteen I laji, VU = uhanalaisuusluokka vaarantunut, NT = silmälläpidettävä): laulujoutsen D, mustakurkku-uikku D, kaulushaikara D, NT, ruskosuohaukka D, NT, luhtahuitti D, ruiskäärä D, NT, NT, kurki D, pikkulokki D, selkälokki VU, kalatiira D ja rastaskerttunen VU. Lisäksi Mukulanlahdella elää kaksi EU:n erityisesti suojeltua sudenkorentolajia (*Leucorrhinia pectoralis* ja *Leucorrhinia caudalis*) sekä monipuolinen kalasto, mikä tulee huomioida niittojen suunnittelussa.

YLEISESTI

Mukulanlahden Natura-alueen vesialueen pinta-ala on n. 100 hehtaaria, kun Natura-alueeseen myös kuuluva Kupparinojan eteläpuolinen puustoinen suo jätetään huomioimatta. Tämä niittosuunnitelma kohdistuu tälle n. 100 hehtaarin alalle. Mukulanlahdella niittojen tavoitteena on parantaa alueen linnustollista merkitystä, tukea Urajärven monipuolista sudenkorentolajistoa ja kalakantaa, ehkäistä järven umpeenkasvua ja lisätä alueen viihtyvyyttä ja soveltuvuutta virkistyskäyttöön. Alueella on tarkoitus tehdä monipuolisia toimenpiteitä aloittaen vuonna 2014 vesikasvillisuuden niitolla (Kuva 1). Tässä esitetyt vesikasvillisuuden niitot on ensivaiheen kunnostustoimenpide, joka voidaan joko tehdä erillisenä niittona tai yhdistää se muiden toimenpiteiden kanssa. Hyödyntämällä soveltuvasti aikaisemmin tehtyjä niittoväyliä, saadaan todennäköisesti kustannustehokkain lopputulos. Toimenpiteiden jälkeen avoveden ja ruovikon muodostaman mosaiikkimaisen elinympäristön pinta-alaa tulee kunnostettua noin **43 hehtaarin alalta**.

VESIKASVILLISUUDEN NIITTO

Mukulanlahden avovesialuetta lisätään niittämällä ruovikkoa. Tavoitteena on luoda vaihtelua ja polveilua avovesialueen reunoille ja yhdistää lampareita toisiinsa kapeiden uomien avulla. Laajoja suoraviivaisia niittoja pyritään välttämään, jotta rantaluonnon monimuotoisuus ja kalojen suojapaikkojen määrä pysyy suurena. Kaikkia lampareita ei ole tarkoituksenmukaista niitoilla yhdistää, vaan myös erillisiä ja erimuotoisia lampareita on tarkoitus säilyttää ja luoda. Yksittäisiin lampareihin muodostuu usein mm. alueen sudenkorennoille ja sammakoille soveltuvia lisääntymispaikkoja. Kasvillisuutta poistetaan niittokoneella ja niittotähteet kerätään Natura-alueen ulkopuolella sijaitseville läjityspaikoille (Kuva 1), joista on sovittu maanomistajien kanssa. Läjitykset tehdään kovan maan puolelle jonkin matkan päähän rantaviivasta, jotta hajoavasta massasta irtoavat ravinteet imeytyvät maahan eivätkä valu suoraan veteen. Poistettava kasvillisuus on pääosin tiheää ruovikkoa. Järviruo'on ja järvikortteen ohella alueella on osmankäämiä sekä kaislaa ja muita ilmaversoisia kasvilajeja. Vesikasvillisuuden niitto pyritään toistamaan samalla paikalla peräkkäisinä kesinä ja versot katkaistaan mahdollisuuksien mukaan veden alapuolelta, jotta tulokset olisivat mahdollisimman pitkäaikaisia. Lisäksi alueen itärannalla olevan saaren eteläpuolelle pyritään tekemään hieman yhtenäisempi ja avoimempi rantaan asti ulottuva **2 hehtaarin** kokoinen vesikasvillisuuden niittoalue, joka on tarkoitus myöhemmin yhdistää rantaniitylle tai . luhdalle perustettavalle ns. hoitonii-tylle (ks. seuraava kappale). Kaikki vesikasvillisuuden niitot tehdään elokuussa lintujen pesimäajan jälkeen ennen ruovikon lehtien kellastumista. Elokuun puolivälissä (15.8.) niitto voidaan toteuttaa ilman ruskosuohaukan tai kaulushaikaran pesäpaikkojen selvitystä. Rannan lähellä venereitin varrelle pyritään mahdollisuuksien mukaan niittää pieniä poukamia, joihin lintupoikueet voivat uida turvaan veneen lähestyessä. Tässä esitetyt hoitotoimenpiteet parantavat alueen Natura-arvoja, vaikka lintujen pesimäpaikat saattavat hieman muuttua toimenpiteiden johdosta.

Niitot painottuvat Mukulanlahden itäosan ruovikkoon, jossa on ennestään ollut niitettyjä kanavia, mutta jotka ovat pitkälti umpeutuneet. Kanavien väliin tehdään mahdollisuuksien mukaan sivuhaaroja, joihin vesilintupoikeet voivat hakeutua turvaan veneiden lähestyessä. Kanavien avaaminen tehdään niittämällä elokuussa mutkitteluksi eikä ruovikon ulkoreunalla saa niittää niin, että ruovikon reuna siirtyy kohti rantaa. Alueella on myös laajat kasvustot järvikortetta. Puhdaslajisia kortteikkoja ja kaislikkoja ei niitetä, vaan niitot kohdistetaan ruovikoihin. Jos ruovikko on valtaamassa jotakin kortteikon osaa (esim. ruovikkoa 70 % ja kortteikkoa 20 % tai vähemmän), siinä kannattaa niittää. Osmankäämikasvustoa ei ole tois- taiseksi syytä niittää. Myös Mukulanlahden pohjoisosan kanavia niitetään, mutta tällä alu- eella niitettävien pinta-alojen tulee olla vähäisempiä kuin itäosassa. Yhteensä vesikasvilli- suuden niitoissa ruovikoita niitetään **8 hehtaaria**.

Vesialueiden ja kasvillisuuden peittämän alueen vaihtelun synnyttämä elinympäristön mo- saiikkimaisuus parantaa kosteikkolinnuston sekä erityisesti luontodirektiivin liitteen II täplä- lampikorenon (*Leucorrhinia pectoralis*) elinoloja. Järviruokoa matalamman kortteikon li- sääntymisen seurauksena mm. kaulushaikaran ja kalojen lisääntyminen saattaa parantua. Avovesialueen lisääntyminen näkyy myös vesilintujen ja kahlaajien levähtäjämäärien kas- vuna. Muun muassa luhtahuitin, ruisrääkän, laulujoutsenen ja liron määrien odotetaan hie- man lisääntyvän toimenpiteiden tuloksena.

RANTANIITTYJEN/Ē LUHTIEN MURSKAUS JA NIITTO

Rantaniittyn/-luhdan niiton tai murskauksen tavoitteena on luoda alueita pesivien kahlaaja- ja kosteikkolintujen elinolojen ja ruokailumahdollisuuksien parantamiseksi. Niitto- tai murs- kausala pyritään tekemään kahlaajien kannalta riittävän laajaksi, ja niitto ulotetaan vesira- jaan saakka. Yhtenäisempi rantaan asti ulottuva n. **2 hehtaarin** kokoinen niitto tai murs- kausalue toimii ns. hoitoniittynä, joka mahdollisuuksien mukaan yhdistetään yhtenäisem- pään vesikasvillisuuden niiton alueeseen (ks. edellinen kappale). Tällainen kahden ruovik- kokäsittelyn jälkeen valmistunut yhteensä 9 hehtaarin ruovikon avonaisempi rannanosa toi- mii lintujen suosima levähdys-, ruokailu- ja pesimäalueena. Etenkin kahlaajat ovat riippuvai- sia matalakasvuisista ja vesirajaan ulottuvista sekä riittävän laajoista ja puuttomista ranta- niityistä ja luhdistista. Matala kasvillisuus luo edellytyksiä myös muuttavien vesilintujen ja kah- laajien levähtämiselle ja ruokailulle. Niitto tehdään koneellisesti murskaamalla, mikäli luhta- mainen ranta on riittävän kantava koneella ajettavaksi. Murskauksessa ruovikon päältä aja- taan ja niittotähteet jätetään.

Lisäksi Kupparinojan suun eteläpuolelle on tarkoitus tehdä hoitotalkoot. Toimenpiteessä poistetaan pienimuotoisesti ja varovaisesti pensaikkoa ja puustoa ja niitetään järviruokoa ja kortetta, jolloin kasvillisuus monipuolistuu ja mataloituu. Samalla Kupparinojan suun lintutor- nin virkistyskäyttöarvo paranee. Talkooalueen pinta-ala on n. **0,5 hehtaaria**.

VIRTAUSOLOJEN MUUTTAMINEN

Aikaisemmin tehtyjen niittoväylien avaaminen lisää veden vaihtuvuutta ehkäisten myös alueen umpeenkasvua. Mukulanlahdelle laskevien ojien suita ei kuitenkaan tarpeettomasti niitetä vesikasvillisuuden ravinteita pidättävien ominaisuuksien vuoksi. Poikkeuksena veneväylät, jotka pidetään auki.

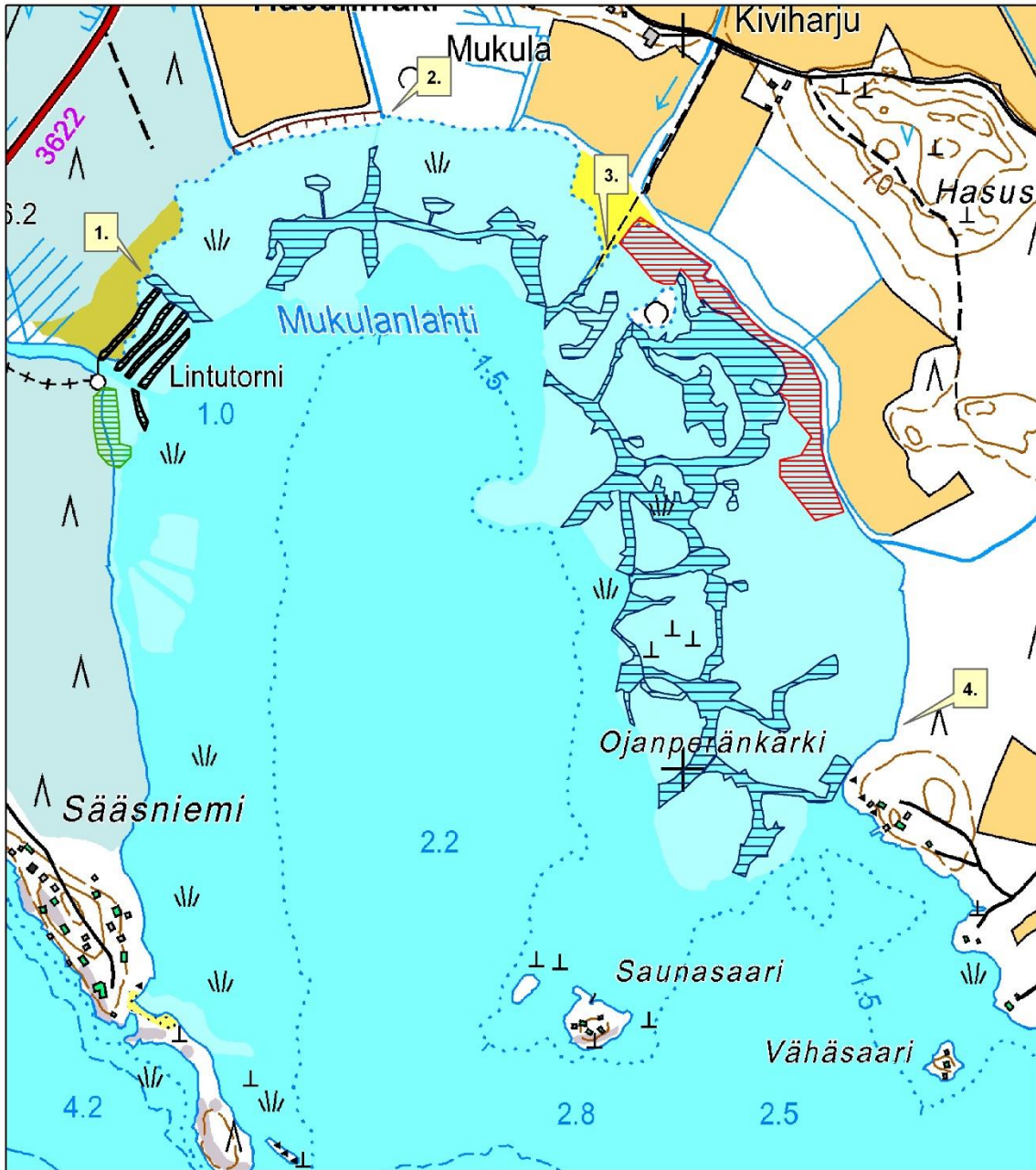
Kupparinojan suussa vedenvirtausta muutetaan pienimuotoisilla niitoilla tai ruoppauksilla haaroittamalla ojan suuta. Tavoitteena on, että vesi kiertäisi paremmin pohjoisessa sijaitsevassa Mukulanlahden pohjukassa. Myös ojan suun luoteispuolella olevaa vanhaa umpeutunutta ojikkoa voidaan hyödyntää, jos varsinaisessa työteknisessä suunnittelussa se havaitaan kustannustehokkaaksi toimintamalliksi. Kupparinojan suulla kevennetään rantapenkeireitä ja poistetaan juurineen vesikasvillisuutta, jolloin Kupparinojan vesi alkaa osin virrata pohjukkaa kohti Kupparinojan virratessa Urajärveen päin, ja virtaussuunnan ollessa laskuojaan, vesi kiertää paremmin pohjukasta kohti Kupparinojaa. Samalla avovesialueella tehtävät vesikasvillisuuden niitot ulotetaan ruovikon pohjoispuolelta mahdollisuuksien mukaan ojikkoa vastaan, jos se teknisesti on mahdollista. Tavoitteena tässä on se, että osa Kupparinojan vedestä suodattuu ruovikon kautta luoden samalla pienimuotoista mosaiikkimaista rakennetta pohjukan ruovikkoon. Joihinkin niittokoneisiin on saatavilla pienimuotoinen kaimin, jolla Kupparinojan haaroittaminen ja niitot onnistuvat samalla laitteella. Kuitenkin Kupparinojan suun haaroittamiseen soveltuva tekniikka valikoituu käytettävissä olevan niitto- ja ruoppauskaluston sekä urakoitsijan ja työn valvojan kanssa käytävien keskustelujen mukaan.

NIITTOSUUNNITELMAN VOIMAANTULO JA OHJELMAN MUUTTAMINEN

Niittosuunnitelma tulee voimaan heti kun se on tarkastuksen ja mahdollisten muutosten jälkeen hyväksytty Kaakkois-Suomen ympäristökeskuksessa. Ohjelmaan voidaan tehdä myös työn aikana tarvittaessa muutoksia Kaakkois-Suomen ELY -keskuksen hyväksymällä tavalla. Pienet muutokset ruovikon mosaiikkimaisessa niitossa voidaan toteuttaa ilman erillistä hyväksyntääkin, jos ne ovat lähinnä työtekniisiä ja noudattavat yleisesti tässä esitettyjä suunnitelmia ja periaatteita.

VIITE

Inki, K. & Jokinen, S. 2007: Pyhäjärven alueen (Pyhäjärvi, Pelinginselkä, Urajärvi) Natura-alueiden hoito- ja käyttösuunnitelma. Kaakkois-Suomen ympäristökeskuksen raportteja 2/2007.

© Maanmittauslaitos

	Vesikasvillisuuden niitot		Läjityspaikka
	Murskausniitto		
	Talkooniitto		
	Ruoppaus		

